

บทที่ ๔

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๔.๑ บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควีย์” ทำให้พอจะสรุปผลการวิเคราะห์เป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ ดังนี้

๔.๑.๑ ด้านภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควีย์ พบว่า ในด้านผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งได้กล่าวถึงความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ ทำให้ทราบว่า ทั้งผู้นำและภาวะผู้นำนั้นมีลักษณะแตกต่างกัน คำว่าผู้นำมีความหมายมากมายล้วนแต่ว่าใครจะมีนิยาม ซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านก็มีทัศนะแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับหรือยินยอมหรือได้รับแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจแต่งตั้งให้เป็นผู้ที่นำหรือพาหมู่คณะองค์กร หน่วยงาน สังคม หรือประเทศชาติ ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน

ส่วนภาวะผู้นำ ก็เช่นกัน มีผู้ให้ความหมายและนิยามไว้มากมายจนในปัจจุบันก็ยังไม่มีข้อสรุปว่า นิยามของผู้ใดถูกต้องที่สุดกันแน่ อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า การนิยามความหมายของคำว่าผู้นำกับภาวะผู้นำของแต่ละท่าน ล้วนถูกต้องทั้งนั้น เนื่องจากว่า ผู้นำและภาวะผู้นำนั้นมีหลายประเภทและหลายแบบ หลายประการ ขึ้นอยู่กับว่า จะเป็นผู้นำอะไร อยู่ในระดับไหน มีขอบเขตอำนาจหน้าที่มากน้อยแค่ไหน มีองค์ประกอบหรือปัจจัยอะไรบ้างที่จะเป็นตัวกำหนดว่าเมื่อเป็นผู้นำระดับนี้ หรือมานำองค์กรหรือมานำหน่วยงานนี้ ต้องมีลักษณะภาวะผู้นำ แบบนี้จึงจะเหมาะสมจะควรและการจะใช้ลักษณะของภาวะผู้นำ ก็ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น วันเวลา สถานที่ โอกาส อำนาจและสิทธิในการกระทำ

ภาวะผู้นำ ถือเป็นคุณลักษณะหรือองค์ประกอบประการหนึ่ง ซึ่งผู้นำทุกคนควรจะมี ที่กล่าวเช่นนี้ก็เนื่องจากว่า ผู้นำทุกคนมิใช่ว่าจะมีภาวะผู้นำเสนอไปทุกคน ผู้นำบางคนเป็นผู้นำ แต่ไม่มีภาวะผู้นำ ซึ่งยังผลให้การบริหารหรือการนำของผู้นำนั้นๆ ประสบความล้มเหลว ไม่สามารถนำพาองค์กรหรือหน่วยงานที่ตนนำไปสู่เป้าหมายได้ ผู้นำบางคนอาจจะเก่ง มีความรู้ดี แต่ความประพฤติไม่ดี ก็คือเก่งในทางไม่ดีนั่นเอง ผู้นำประเภทนี้ อันตรายเพราะผู้นำที่เก่งและฉลาดในทางไม่ดี ก็ไม่สามารถทำการแบบขมมากกว่าและกระทำการอย่างชาญฉลาด ซึ่งจะมีผลเสียหายมากกว่า

ผู้วิจัยจึงสรุปจากทัศนะของผู้วิจัยว่า ถ้าหากผู้นำทุกคนทุกหมู่เหล่า ได้เรียนรู้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับผู้นำว่า ผู้นำที่ดีควรมีหลักธรรมข้อใดบ้างแล้วนำไปประยุกต์ใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับองค์กรหน่วยงานหรือสังคมที่ตนนำหรือปกครองอยู่ ก็จักไม่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้นำและจะเป็นผู้นำที่ดีที่พึงประสงค์ คือ มีทั้งความรู้ดี ความสามารถดี และความประพฤติดี ผู้นำที่เก่ง อาจจะมีมากแต่ที่เก่งด้วยและดีด้วยมีน้อยและเมื่อปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนที่เกี่ยวกับผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาแล้ว ผู้ศึกษาเชื่อว่า ผู้นำที่ดีจะต้องนำพาองค์กรหน่วยงานหรือสังคม แม้กระทั่งประเทศชาติ ไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและบรรลุล่วงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรนั้นๆ ได้อย่างแน่นอน

ส่วนภาวะผู้นำตามแนวความคิดตะวันตกของ ดร.สตีเฟ่น โควีย์ จากการศึกษาพบว่า ด้านคุณลักษณะของผู้นำ การเป็นผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ ดร.สตีเฟ่น โควีย์ นั้น ผู้นำควรจะเป็นผู้ที่มิวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน รู้จักจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่างๆ คิดการใดก็จะไม่มองเพียงผลประโยชน์เฉพาะตน แต่จะมองไปถึงผลประโยชน์ของคนที่เกี่ยวข้องด้วยพยายามทำความเข้าใจผู้อื่นรับฟังและทำความเข้าใจผู้อื่นในลักษณะเอาใจเขามาใส่ใจเราอย่างปราศจากอคติใดๆ รู้จักการเสริมสร้างพลังให้กับสมาชิกในทีม และมีการเสริมสร้างและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งในด้านกายภาพ สังคม/อารมณ์ จิตใจและสติปัญญาเพื่อจะทำให้มีพลังชีวิตในการแสวงหาแหล่งความรู้ที่ถูกต้องได้ การใช้การสังเกตและเรียนรู้ปรากฏการณ์หลายอย่างจากธรรมชาติรอบๆตัว รู้จักกับการเป็น "ผู้ให้" โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้โดยไม่ได้มุ่งหวังชื่อเสียงหน้าตา ลาภ ยศ หรือสรรเสริญนั้น มีความจริงใจต่อกลัปยานมิตร รู้จักให้อภัยในความผิดพลาดทั้งของตนเองและผู้อื่น มีความกล้าที่จะเผชิญกับปัญหาและสามารถคิดอ่านสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และแก้ไขปัญหาคืออุปสรรคต่างๆ และฟันฝ่าวิกฤตต่างๆ ไปได้ด้วยดี

ด้านบทบาทของผู้นำ ผู้นำที่ดีต้องเป็นผู้ที่คอยชี้นำ กำหนดวิสัยทัศน์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ และกระตุ้นให้บุคลากรมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจเพื่อผลักดันให้บุคลากรได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานที่มีอยู่อย่างเต็มที่และเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งหลักการในการทำงานและการประพฤติตนเพื่อสร้างศรัทธาให้กับบุคลากร

๔.๑.๒. สรุปการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามแนวความคิดทางพระพุทธศาสนาและภาวะผู้นำตามแนวความคิดของ ดร.สตีเฟ่น โควีย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบในด้านความเหมือน

และความต่างของทั้งสองแนวคิดไว้เป็น ๓ ด้าน คือ ด้านความหมาย ด้านเป้าหมาย ด้านลักษณะ ด้านพฤติกรรม และด้านบทบาท ด้าน จากผลการวิจัยพบว่า

๑) **ด้านความหมาย** พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควีย์ มีความเหมือนกัน ๒ ด้าน คือ ๑) หมายถึงผู้ที่สามารถช่วยให้คนไปถึงจุดมุ่งหมายได้ ๒) หมายถึงผู้ที่เป็นใหญ่ในหมู่ และมีความต่างกัน ๑ ด้าน คือ ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนาหมายถึง ผู้ซึ่งนำหลักในการดำเนินชีวิตเพื่อให้พ้นจากทุกข์ ส่วนภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควีย์ หมายถึง ผู้กำหนดทิศทางขององค์กร

๒) **ด้านเป้าหมาย** พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควีย์ มีความเหมือนกัน คือมีเป้าหมายที่ความเป็นคนดีมีคุณธรรม และมีความต่างกัน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านผลสัมฤทธิ์ ตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้เป็นผู้นำมีเป้าหมายในการนำเพื่อความสำเร็จและความดีงามทางด้านจิตใจ และมุ่งเน้น มรรค ผล นิพพาน ตามแนวคิดของสตีเฟน ผู้นำมีเป้าหมายนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และกำไรขององค์กรทางด้านธุรกิจมากกว่าจิตใจ ๒) ด้านเป้าหมายในการบริหารจัดการ ตามหลักพุทธศาสนา มุ่งเน้นเพื่อบริหารจัดการความขัดแย้งแบ่งปันพืชผลทางการเกษตร ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ มุ่งเน้นการบริหารจัดการความขัดแย้งในองค์กรในทุก ๆ ด้าน

๓) **ด้านลักษณะ** พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควีย์ มีความเหมือนกัน อยู่ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านเป็นผู้มีปัญญา ๒) ด้านเป็นผู้รู้จักบุคคล ชุมชน ๓) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม และมีความต่างกัน คือ ในด้านการคิดและการตัดสินใจ ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นการให้และการเสียสละ ส่วนตามแนวคิดทฤษฎีของ สตีเฟน อาร์ โควีย์ เน้นการคิดแบบชนะด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย

๔) **ด้านพฤติกรรม** พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควีย์ มีความเหมือนกัน อยู่ ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี ๒) ด้านการประพฤติปฏิบัติตามหลักเหตุผล ๓) ด้านการมีอหยาศัยดี และมีความต่างกัน ๒ ด้านคือ ๑) ด้านการปฏิบัติตน ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นการปฏิบัติตนมุ่งสู่ความเพียรพอ ส่วนตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ เน้นการค้นหานวัตกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ ๒) ด้านหลักการปฏิบัติ ตามหลักพระพุทธศาสนา เน้นการปฏิบัติตนตามหลักศีลธรรม ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ เน้นการปฏิบัติตามกฎหมายและค่านิยมของสังคม

๕) ด้านบทบาท พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ มีความเหมือนกัน ๑ ด้าน คือ การมีภาวะผู้นำในตัวเอง และมีความต่างกัน ๑ ด้าน คือด้านสิ่งที่มุ่งเน้น ตามหลักพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นพัฒนาจิตใจไปสู่ความดีงาม ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ มุ่งเน้นพัฒนาธุรกิจมากกว่าจิตใจ

๖) ด้านคุณสมบัติ พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ มีความเหมือนกัน ๒ ด้าน คือ ๑) มีความรู้ความสามารถ ๒) มีความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และมีความต่างกัน ๑ ด้าน คือ การได้รับการคัดเลือกแต่งตั้งของผู้นำ ตามหลักพระพุทธศาสนา ผู้นำได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากสังคม ส่วนตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ ผู้นำได้รับการคัดเลือกจากองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ

๗. ด้านหลักธรรม พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนากับภาวะผู้นำตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ มีความเหมือนกัน ๑ ด้าน คือ หลักการวางตัวเป็นกลาง และมีความต่างกัน ๑ ด้านคือ ด้านการมุ่งเน้นนำเอาธรรมะแต่ละหมวดหมู่มาเป็นหลักและเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักในทางพระพุทธศาสนา เน้นนำเอาธรรมมาประกอบ เช่น หลักการครองตนมีคุณธรรม ๖ ประการ มีความอดทนเป็นต้นเป็นเครื่องมือ หลักการครองคน มีหลักธรรมคือพรหมวิหาร ๔ เป็นเครื่องมือ หลักการครองงานมีหลักธรรมคือ มีปัญญาเป็นเครื่องมือ ตามแนวคิดของสตีเฟน อาร์ โควีย์ มีการพูดถึงเรื่องของการเสริมสร้างและพัฒนาตนเอง แต่ไม่ได้ระบุถึงหลักการหรือหลักธรรมในการนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพไว้

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

๔.๒.๑ ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ทฤษฎีผู้นำทางตะวันตกทฤษฎีอื่น และหลักธรรมสำคัญอื่นในทางพระพุทธศาสนา เพื่อการประยุกต์พัฒนาคุณสมบัติและบทบาทผู้นำที่พึงประสงค์ในแนวอื่นได้

๔.๒.๒. ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เชิงเอกสารเท่านั้น จึงสามารถนำไปขยายผลเป็นการศึกษาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ โดยศึกษารูปแบบผู้นำเฉพาะเจาะจงในองค์กรเอกชนหรือองค์กรภาครัฐ เพื่อให้สามารถเกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรนั้น ๆ ได้

๔.๒.๓ ควรมีการศึกษารูปแบบจริยธรรมในเชิงลึกที่เหมาะสมกับผู้นำในสังคมไทยยุคปัจจุบัน